

#1

**Kunst is geen regeringszaak,
in zooverre de Regering geen
oordeel, noch eenig gezag
heeft op het gebied der kunst.**

#2

**The future is
dark, which is
the best thing
the future can
be, I think.**

1915

Virginia Woolf

#3

Van de grootste betekenis is steeds weer opnieuw de vernieuwende kracht gebleken die uitgaat van het avant-gardistische toneel. De zeer aparte vorm van scenische kunst heeft armslag nodig, kan zich daarom nimmer binden aan enige plaatselijke stichting. Het zou onjuist zijn, wanneer zij daardoor de steun van de gemeenschap zou moeten missen.

#4

De hele ernst van de artistieke techniek bestaat erin, om voor dat wat nooit is geweest, steeds weer schema's van het bekende te ontwerpen. Deze ernst is echter des te groter, omdat tegenwoordig immers de vervreemding, die inherent is aan de consistentie van de artistieke techniek, het gehalte van het kunstwerk zelf vormt.

#5

Niet door bijzonder makkelijke taken kon het geruïneerde theater weer opgeknapt worden, maar enkel door de aller moeilijkste. Terwijl het nauwelijks in staat was het meest nietszeggende amusement te produceren, was er nog een laatste kans als het taken zou oppakken die het nooit heeft gekregen. Gebrekkig in zichzelf, als theater, moest het moeite doen, ook nog zijn omgeving te veranderen. Het kon vervolgens alleen nog maar de wereld afbeelden, als het mee zou helpen de wereld zelf vorm te geven.

#6

**Nooit kan een van ons de
onschuld herwinnen die aan
alle theorie voorafgegaan
is, toen je niet vroeg of een
kunstwerk iets te zeggen had,
omdat je wist (of meende te
weten) dat het iets deed. Van
nu tot en met het einde van
het bewustzijn zitten we met
de opgave om de kunst te
verdedigen.**

#7

The spectacle is the stage at which the commodity has succeeded in *totally* colonizing social life. Commodification is not only visible, we no longer see anything else; the world we see is the world of the commodity.

#8

**Where do
we go from
here?**

1967

Martin Luther King

#9

I'll tell you, what we need is more raving brothers and sisters, so put these words down, jump out of place, smoke dope, drop pills, get laid, run hysterical in the streets, stick your hand right up and... can we be human.

19

68

#10

Mijn beleid moet de kunstenaar en zijn kunst in contact met de samenleving brengen. Hierbij moet aan kunstenaars openheid worden geboden, opdat nieuwe vormen kunnen ontstaan. Ook als deze choqueren of kwetsen moet de overheid deze niet bestrijden omdat het in onze turbulente en pluriforme maatschappij onmogelijk is algemene normen te stellen, want er zijn altijd groepen, die geschokt of gekwetst zullen zijn. Dit is een van de problemen waarover ik nogal eens wakker lig.

#11

In het kapitalisme is cultuur slechts bereikbaar voor een minderheid. De volgende sociale revolutie zal de kenmerken hebben van een culturele revolutie. Kunstenaars zijn hierbij in staat ons waarnemingskader te doorbreken. Misschien zijn ze wel eerder dan economen in staat om de diagnose te stellen dat het tijdperk van ons huidige maatschappelijk bestel ten einde loopt.

#12

**In Amsterdam op het Leidse-
plein staat een schouwburg.
Dit is een theater voor de hele
bevolking van Amsterdam.
Daar wordt toneel gespeeld.
Komt U er wel eens? Soms?
Nooit? Is het te duur? Heeft U
geen bontjas? Heeft U er niets
te zoeken? Kijkt U liever naar
TV? Vindt U er niks aan?
Dan bent U niet de enige.**

1969

E. Kats, L. Heyting, G.J. Rijnders,
A. Verhulst, J. v. Galen, H. de Geer,
T. Brinkman, F. de Vette

#13

Kunst en overheid kunnen elkaar slechts ontmoeten waar kunst in een directe relatie tot de samenleving staat. Kunstbeleid staat niet in dienst van de kunst maar van de samenleving. Kunstbeleid kan niet anders zijn dan onderdeel van welzijnsbeleid.

#14

It's now necessary to establish a new kind of art... which I call social sculpture... Art is the 'only' possibility for evolution, the only possibility to change the situation in the world. But then you have to enlarge the idea of art to include the whole creativity. And if you do that, it follows logically that every living being is an artist – an artist in the sense that he can develop his own capacity.

1974

Joseph Beuys

#15

**Men wil politiek
toneel, dat een nieuwe
samenleving nastreeft
en dat daarbij oproept
tot de daad.**

#16

What strikes me is the fact that in our society, art has become something which is related only to objects and not to individuals, or to life. That art is something which is specialized or which is done by experts who are artists. But couldn't everyone's life become a work of art? Why should the lamp or the house be an art object, but not our life?'

1984

Michel Foucault

#17

Een postmoderne kunstenaar of schrijver verkeert in de situatie van een filosoof: de tekst die hij schrijft, het werk dat hij voltooit zijn niet in principe onderworpen aan al vaststaande regels, en kunnen niet beoordeeld worden door middel van een bepalend oordeel, door op die tekst of op dat werk bekende categorieën toe te passen. Naar deze regels en deze categorieën zijn het werk of de tekst op zoek. De kunstenaar en de schrijver werken dus zonder regels, en om de regels vast te leggen van wat *gemaakt zal zijn*. Vandaar dat het werk en de tekst de eigenschappen van een gebeurtenis [Ereignis] hebben, vandaar ook dat zij altijd te laat komen voor hun maker, of, wat op hetzelfde neerkomt, dat er altijd te vroeg aan begonnen wordt.

19

89

De gebeurtenissen waarvan we getuigen zijn, betreffen niet enkel het einde van de Koude Oorlog, of het voorbijgaan van een specifiek tijdperk uit de naoorlogse geschiedenis, maar het einde van de geschiedenis als dusdanig: namelijk, het eindpunt van de ideologische evolutie van de mensheid en de universalisering van de Westerse liberale democratie als de uiteindelijke vorm van menselijk bestuur.

**Nieuwe gedachten komen niet meer van de politici. En zeker niet van de economen. Die zijn volkomen verloren. De beurt is weer aan de kunst om iets van nieuw leiderschap te tonen...
Waarom zou je nog kunst brengen?
Om andere beelden te creëren. Anders hebben we alleen nog maar de beelden van kranten en televisie. Die zijn tot stilstand gekomen. Versteend. De enige weg om beelden in de samenleving te introduceren die nog iets zeggen, die niet alleen een houding tonen maar ook een geestesproces, is de kunst.**

Want dat is natuurlijk bij toneelspelen het aller moeilijkst, het doorgaan. Dat je als je niet oppast het idee hebt van: waarom zou ik in godsvredesnaam dit seizoen weer al die stukken gaan spelen, wanneer houdt het dan eens op. Dat cynisme mag niet optreden, het moet blijven gaan om het werk, en het werk moet zinvol lijken. Dat wil zeggen dat het gebaseerd moet zijn op gewoon elementair er zin in hebben. En die zin haal je uit alles: uit het nieuws, uit een situatieverandering, uit de krant, uit de film, uit de televisie, waar dan ook vandaan.

#21

Het theater ligt in de stad en de stad ligt in de wereld en de wanden zijn van huid, ze hebben poriën, ze ademen.

#22

So what, so what, zei ik, laat het me uitleggen: Je hebt muziek, die doet het met violen en zo en je hebt film die doet het met de camera en zijn tweelingzusje de projector en je hebt de dans die doet het met het lichaam (over de beeldende kunst zullen we het maar niet hebben want die doen het met van alles), maar het theater dat doet het met niks, dat wil zeggen, dat doet het met het leven zelf.

20

0

0

1

#23

Throughout the stagnation of the 1990s, events were ‘on strike’ (as the Argentinian writer Macedonio Fernandez put it). Well, the strike is over now. Events are not on strike anymore. With the attacks on the World Trade Center in New York, we might even be said to have before us the absolute event, the ‘mother’ of all events, the pure event uniting within itself all the events that have never taken place. The whole play of history and power is disrupted by this event, but so, too, are the conditions of analysis.

You have to take your time. While events were stagnating, you had to anticipate and move more quickly than they did. But when they speed up this much, you have to move more slowly – though without allowing yourself to be buried beneath a welter of words, or the gathering of clouds of war, and preserving intact the unforgettable incandescence of the images.

#24

Wij zijn in de gelegenheid om ons mensbeeld open te houden. Maar omdat er zoveel opties zijn, wordt geen enkel perspectief meer voor belangrijk gehouden. De veelheid aan opties leidt tot besluiteloosheid, de besluiteloosheid tot onverschilligheid en ervaring van zinloosheid. Die toestand kan er vervolgens toe leiden dat het liberale kader zélf als onbelangrijk wordt beschouwd. De liberaliteit verwatert tot één van de opties, die je net als alle andere kunt verwerpen. Wat je direct waarneemt zijn de verwaarlozingsverschijnselen dóór vrijheid; de verwaarlozing ván de vrijheid is moeilijker te zien. En dat is het drama van de vrijheid, een drama waarin alle Europese burgers acteur zijn, terwijl zij het gevoel hebben tot de toeschouwers te behoren.

#25

We cannot really have a hope only in one nation, in one space, because capitalism is the complete movement of globalization and so the organization of something like a new way in politics will certainly be at the international level... In any case, to find a new way, we have to create new relations between people that are separated in fact. A student in the Western world and a peasant in Africa are very separated. They are not in the same world. That sort of division is fundamental for the development of capitalism itself. The question of discipline is also the question of unity, but what sort of unity? In the old time, it was certainly the unity between some intellectuals, a fraction of the intellectuals and the workers. During one century and much more that was the case. What is the question today? In the international field we have to find something new which is a relation with the large masses of people in the South. And so for some time, the question will be: what is the new form of internationalism?

2005

Alain Badiou

#26

Terwijl de wereld brandt, verpoost het Nederlandse toneel zich met het temmen van een geile feeks. Eerst was het toneel er voor de emancipatie, toen voor de zelfontplooiing en nu nog slechts voor de zelfverheerlijking. Wat is er met het hedendaagse theater aan de hand? Hoe is het zo gekomen?

The crisis of theatre is the crisis of the nation state... Actors used to be migrants, they were travelling people, it was a nomadic art form. The whole idea of place, of a fixed stage, of theatre inside a building, was the dream of nation-builders, of artists-as-statesmen, cultural leaders like Lessing, Goethe, Schiller, etc.

We staan niet langer op een veilige hoogte van waaruit we een panoramisch uitzicht over de gebeurtenissen hebben. Integendeel we staan middenin de gebeurtenissen. En het enige wat we kunnen doen, aldus Sloterdijk, is ons laten ‘intoxiceren’. Ons laten *aansteken*, besmetten, vergiftigen door wat er om ons heen gebeurt.

#29

**Laat ons midden in *onze* tijd staan.
Laat ons met volle teugen genieten van
de mogelijkheden die er vandaag zijn
en niet ten onder gaan aan depressieve
gevoelens over de vervlogen rijkdom van
onze ouders en grootouders. Laat ons
beseffen dat de beslissing van een klein
groepje religieuze fanatici een paar jaar
geleden onze wereld een nieuwe wending
heeft gegeven. In dat soort wereld leven
wij, een wereld zonder een specifiek doel.**

2

0

0

8

#30

In our time, every politician, sports hero, terrorist, or movie star generates a large number of images because the media automatically covers their activities... We are constantly fed images of war, terror, and catastrophe of all kinds at a level of production and distribution with which the artist's artisanal skills cannot compete.

... But there is also a subtler and more sophisticated form of self-design as self-sacrifice: symbolic suicide. Following this subtler strategy of self-design, the artist announces the death of the author, that is, his or her own symbolic death. In this case, the artist does not proclaim himself or herself to be bad, but to be dead. The resulting artwork is then presented as being collaborative, participatory, and democratic.

#31

**It is easier to
imagine the end of
the world than it is
to imagine the end
of capitalism.**

De mondiale crisis dicteert ons onze levenswandel. We moeten ons leven daadwerkelijk veranderen, nieuwe levensvormen ontwikkelen, deelnemen aan ecologische en economische zelfhulpprogramma's. We kunnen niet anders dan 'doen'. Of het ons nu bevalt of niet, dat speelt geen rol meer.

#33

Dat jongeren vandaag de dag zoekende zijn, is niet het gevolg van gebrek aan doelstellingen. Gesprekken met studenten of middelbare schoolkinderen leveren een uitgebreide opsomming van zorgen op. De generatie die momenteel opgroeit is bijvoorbeeld buitengewoon bezorgd over de wereld die zij zullen erven. De angst daarover gaat echter gepaard met een algemeen gevoel van frustratie: ‘we’ weten dat er iets mis is en er zijn veel dingen die we niet goed vinden, maar waar kunnen we in geloven? Wat moeten we doen?

2009

Tony Judt

#34

There's something wrong in the world, where you are promised to be immortal but cannot spend a little bit more for healthcare. Maybe we need to set our priorities straight here. We don't want higher standard of living. We want a better standard of living. The only sense in which we are Communists is that we care for the commons. The commons of nature. The commons of privatized by intellectual property. The commons of biogenetics. For this, and only for this, we should fight.

#35

**I have to love
this world if I
want to change
its conditions.**

#36

... Although it is very clear for political artists that we do not want to be interior decorators, we have to rethink how to establish our relationship with power. Some artists have felt the need of entering directly into politics. I believe that, in a given way, our position should be one of dissatisfaction because of only being able to be between both, the arts and the politics.

#37

I do believe that the current cycle of struggles poses a new and more directly political character with respect to previous ones...

I am particularly fascinated by the way that the aspiration toward democracy has become more prominent. Think of two of the central slogans in the Spanish encampments of 15M: 'You don't represent us' and 'Real democracy now'.

... it adds the critique of representation that touches at the heart of the republican constitutions. 'You don't represent us' doesn't mean I want to get rid of this leader so that I can be represented by new leaders. It means I refuse to be represented and, moreover, this so-called democracy you have given us is a shame. Instead we want to construct a real democracy. This seemingly naive idea to bring democracy back to the center of the discussion in this way, which probably entered this cycle of struggles from the aspirations in North Africa, seems to me extraordinarily powerful.

#38

... the bourgeois epoch of European theatre, which had become established in the 18th and 19th century, is based on an extremely narrow, ideological notion of theatre which should not count as the norm anymore. Theatre has always been participatory, from the amateur theatre of Aeschylus to the chaotic and loud participation of the audience in the Renaissance... And it would be nice if other traditions and models were an integral part of the general discourse on theatre today...

Due to its special media-related features, theatre has the best chance to connect with just about all other practices, social, political, educational, convivial ones... And for this reason, an actually improbable encounter takes place between the social motives for participation and the genuine, theatrical-aesthetic interest in opening the theatre in order to regain its potentiality as a comprehensive, social and convivial, political and also aesthetic practice.

Er bestaat een graad van onderdrukking, die zo complex, zo geraffineerd is, dat ze niet als onderdrukking, maar als vrijheid ervaren wordt.

#40

Als je ervan uitgaat dat de werkelijkheid politiek geconstrueerd is door bepaalde heersende discoursen, dan speelt cultuur daar een cruciale rol in. Wat Gramsci de 'common sense' noemt, krijgt mee gestalte door films, boeken en theatervoorstellingen. Dat culturele aspect staat absoluut centraal in hoe we onze wereld en onze eigen identiteiten definiëren. Daarom zijn kunst en politiek dus geen aparte zaken. Het heeft ook geen enkele zin om een onderscheid te maken tussen politieke en niet-politieke kunst. Wat we gewoonlijk als 'politieke kunst' bestempelen, noem ik liever 'kritische kunst'. Dat is kunst die de *common sense* niet reproduceert, maar die tracht te ondermijnen. Kritische kunst is kunst die de heersende krachten en machten uitdaagt, en een agonistische situatie probeert te creëren: een situatie waarin alternatieven mogelijk gemaakt worden.

#41

As Duchamps placed the urinal in the museum at the beginning of the twentieth century, perhaps it should be no surprise to find artists returning it to the real at the dawn of the twenty-first. This maneuver could easily be interpreted as yet another art historical reference. However, I suspect the more important interpretation is that this maneuver reflects a necessary recalibration of the cultural environment surrounding the world today. For, as art enters life, the question that will motivate people far more than ‘What is art?’ Is the much more metaphysically relevant and pressing ‘What is life?’

2012

Nato Thompson

Eerst en vooral doet kunst ons begrijpen wat met de woorden van Heidegger 'being in the world' betekent. Ze moet ons begrip vergroten van de situatie waarin we ons 'nu' bevinden. Vervolgens maakt ze je bewust van je verantwoordelijkheid voor de toekomstige wereld... de ideale kunst, de kunst die de moeite waard is om van overheidswege te subsidiëren, draagt die dubbele functie in zich: ons begrip vergroten en aan onze verantwoordelijkheid appelleren.

#43

Het einde der Geschiedenis bracht kunstenaars in een lastig parket. Je zou het ontwikkelen van nieuwe ideologieën en bewustzijnsvormen immers kunnen zien als de *core business* van de Kunstgeschiedenis (met een hoofdletter). Zeker een sociale kunstvorm als het theater heeft hierin een enorm belangrijke gespeeld. Kijk bijvoorbeeld eens naar een serie van de belangrijkste toneelstukken – *Oidipous, Hamlet, Hedda Gabler* en *Wachten op Godot*. Die zijn te lezen als nieuwe uitdrukkingsvormen van een bewustzijn van vrijheid, achtereenvolgens (zeer grofweg) de vrijheid van handelen, vrijheid van denken, vrijheid van leven en vrijheid van de wil. Als Fukuyama gelijk heeft kan die serie niet verder worden aangevuld. Wat voor werk is er dan nog te doen voor een kunstenaar in posthistorische tijden?

#44

The theater is one of the most radical forms to test the social.. The theater is the form as such to turn the observation of the human being, by the human being itself, into form, and therewith re-introduce the ‘second-order observation’ into society.

#45

**All you need
is data.**

2013

Simon Denny

20

14

#46

In het huidige systeem van financieel kapitalisme wordt waarde eerder gecreëerd vanuit schuld dan vanuit productie: om winst te maken, koop en verkoop je schulden. Waarde zou terug gecreëerd moeten worden vanuit de reële arbeid van mensen en bedrijven, in antwoord op reële menselijke noden... Alleen is zo'n ander waardesysteem creëren niet alleen een politieke, maar ook een culturele strijd: we hebben nieuwe denkbeelden en verbeeldingen nodig. Niet als een vlucht in een soort utopie, maar als een culturele praktijk... Ik denk en spreek graag over kunst in termen van creatie. Dat is wat kunst zo belangrijk maakt: de mogelijkheid om dingen te scheppen tegen alle destructieve krachten in.

#47

Europa... is een reservaat. Een veilig park waar de inboorlingen beter beschermd zijn tegen het geweld dan waar ook ter wereld. Een Reservaat waarin wij als vanouds niet belaagd worden door vijanden maar door onszelf. Wat is dan de noodzaak van artistieke werk in een reservaat? De mensen in het reservaat te laten weten dat zij in een reservaat leven? Misschien, maar het kan niet genoeg zijn. [...]

Op het eind van de rekening is er in deze wereld geen balans, de verhoudingen kloppen niet en de meeste van die wanverhoudingen zijn vandaag in essentie globaal. Het Reservaat treft geen schuld voor die verhoudingen. Schuld is historisch. Wel delen de inwoners van het Reservaat samen met de rest van de wereld in de verantwoordelijkheid voor de verhoudingen waarin zij zelf betrokken blijken. Verantwoordelijkheid is actueel.

#48

Het probleem van veel burgemeesters is dat ze weinig appreciatie hebben voor de kunsten. Om de rol van de kunst in de openbare ruimte te appreciëren, moet je kunst als dusdanig appreciëren, dus niet alleen die vormen die binnen je politieke kader passen of die op een directe manier tot de gemeenschap bijdragen... Plato schrijft ergens dat zolang koningen geen filosofen en filosofen geen koningen zijn, er geen perfecte samenleving zal ontstaan. Misschien moet ik dat herformuleren: zolang burgemeesters geen kunstenaars en kunstenaars geen burgemeesters zijn, hebben we niet de ideale relatie tussen stad en kunst. Gisteren, tijdens het debat, viel de vraag: kan kunst de stad redden? Ik zou daarop willen antwoorden: kunst redt niet de stad, kunst is de stad. Kunst en stad hebben elkaar nodig om te bestaan.

#49

Wereldhistorische, revolutionaire momenten veranderen onze politieke common sense. Ze markeren een breuk in wat mensen denken dat politiek wel en niet mogelijk is... Ik denk dat die gebeurtenissen in 2011 - van de bezetting van pleinen in Spanje en Griekenland tot de omwentelingen in Tunesië en Egypte, tot de Occupy-beweging - zo'n soort breuk markeren. In die zin was het een mondiaal revolutionair moment a la 1789 of 1968. Overal op de wereld werd de ruimte van de politieke verbeelding met succes opengebroken. Dat maakt een gigantische hoeveelheid creativiteit los. Zodra mensen zich niet langer iets aantrekken van wat voor politiek realistisch doorgaat, opent zich een heel nieuwe wereld vol mogelijkheden.

#50

Als onze moraal afhangt van de toevalligheid en particulariteit van onze sociale verbanden (contingentie), en we zijn ons bewust van die toevalligheid en particulariteit (ironie), hoe kunnen we dan ooit streven naar rechtvaardigheid in de universele zin des woords (solidariteit)?

#51

Elke tijd vraagt om zijn eigen kunst: misschien schuilt de subversie vandaag niet langer alleen in het neerschieten van hoge torens, maar ook in de poging om met de brokstukken opnieuw een klein huisje te bouwen op het slagveld van de leegte.

#52

Especially in recent years, after the rise of Tony Blair's New Labour, for example, the idea that the positive effects of art should be measurable has become a common trope. Art should either fit seamlessly into governmental concept or it should stay in the realm of symbolic gestures, reminding us politely of our shortcomings (such as crimes of the past) and thereby giving us the feeling that we have already acted. [...]

The constant awareness of the complexity of the notions of truth, reality, or even politics seem to have maneuvered us into a blind alley: either we are too simple or we are too complex, too populist or too stuck in hermetic eremitism. Either we include too much or we include too many. We have reached a point where the necessary awareness that everything is contingent has often become an excuse for intellectual relativism.

#53

Dat we vandaag de termen “cultuur” en “samenleving” überhaupt scheiden van elkaar is het gevolg van de neoliberale opdeling van de samenleving in verschillende, competitieve entiteiten, waarbij het zien van gemeenschappelijke banden en belangen onmogelijk wordt gemaakt. De staat in progressieve zin is zelf een culturele uiting, een raamwerk dat continue verkent wat de veranderende notie van het gemeenschappelijke betekent en hoe solidariteit onderling en in internationalistisch verband vorm kan krijgen.

Ik geloof dat kunst in het hart van een progressieve politieke strijd haar verbeelding nodig heeft om het gemeenschappelijke opnieuw vorm te geven, om een horizon te scheppen die onze strijd in het heden betekenis geeft. Niet alleen door “spiegels voor te houden” en “vragen te stellen” - al te vaak wordt kunst met dergelijke terminologie juist passief gemaakt. Nee, kunst is een transformatieve kracht, die de condities van ons heden bevraagd, maar ze ook opnieuw verbeeld om zo een nieuwe wereld voorstelbaar en handelbaar te maken.